



บรรยายพิเศษ
หัวข้อ
“เศรษฐกิจระดับชุมชน
และสังคม”



ผศ.ดร.กนกพร ภาคิฉาย

สาขาวิชาการเงินและเศรษฐศาสตร์
คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ประสบการณ์

...มากกว่า 15 ปี



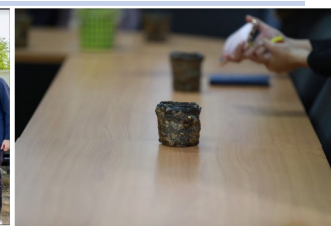
- การเรียนการสอน



- การวิจัย



- การบริการวิชาการ



Scope

Meaning



Important



Sufficiency
Economy



BCG



Meaning

គេនមន្ត្រីក៏ទម្រុមមន



Local Economy

เศรษฐกิจชุมชน มาจากคำว่า เศรษฐกิจ รวมกับคำว่า ชุมชน

เศรษฐกิจ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย และการบริโภค รวมทั้งผลพวงที่ตามมา ในด้านความเป็นอยู่ของคน ของสังคม และเพื่อให้ง่ายต่อการวางแผน เราจะมองให้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับราคาหรือเงินเสมอ ถ้าไม่มีการซื้อขายกัน ก็ประเมินเป็นมูลค่า เช่น ผักสวนครัว ถ้าต้องซื้อจะคิดเป็นมูลค่าเท่าไร

ชุมชน หมายถึง คนหลายๆ คน หรือครอบครัวหลายๆ ครอบครัว ที่มาอยู่รวมกันในเขตหรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน อยู่ภายใต้กฎระเบียบบกฎเกณฑ์เดียวกัน



THE
STANDARD
WEALTH





Scarcity:

**when supply of a resource
cannot meet demand**



SCARCITY

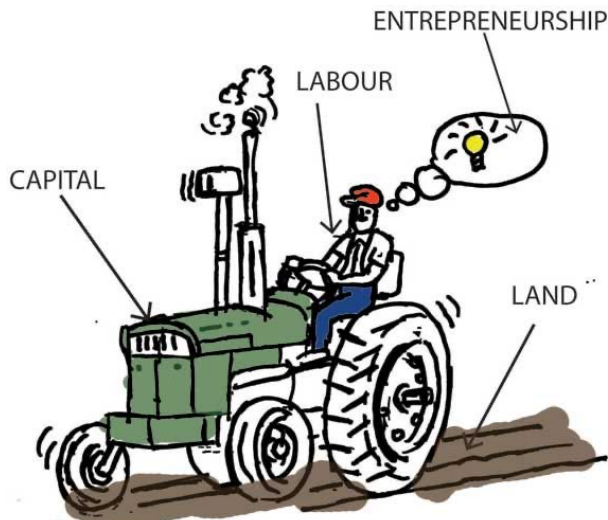
by LIM CHER CHER

Labor, Land, Capital,
Entrepreneur.

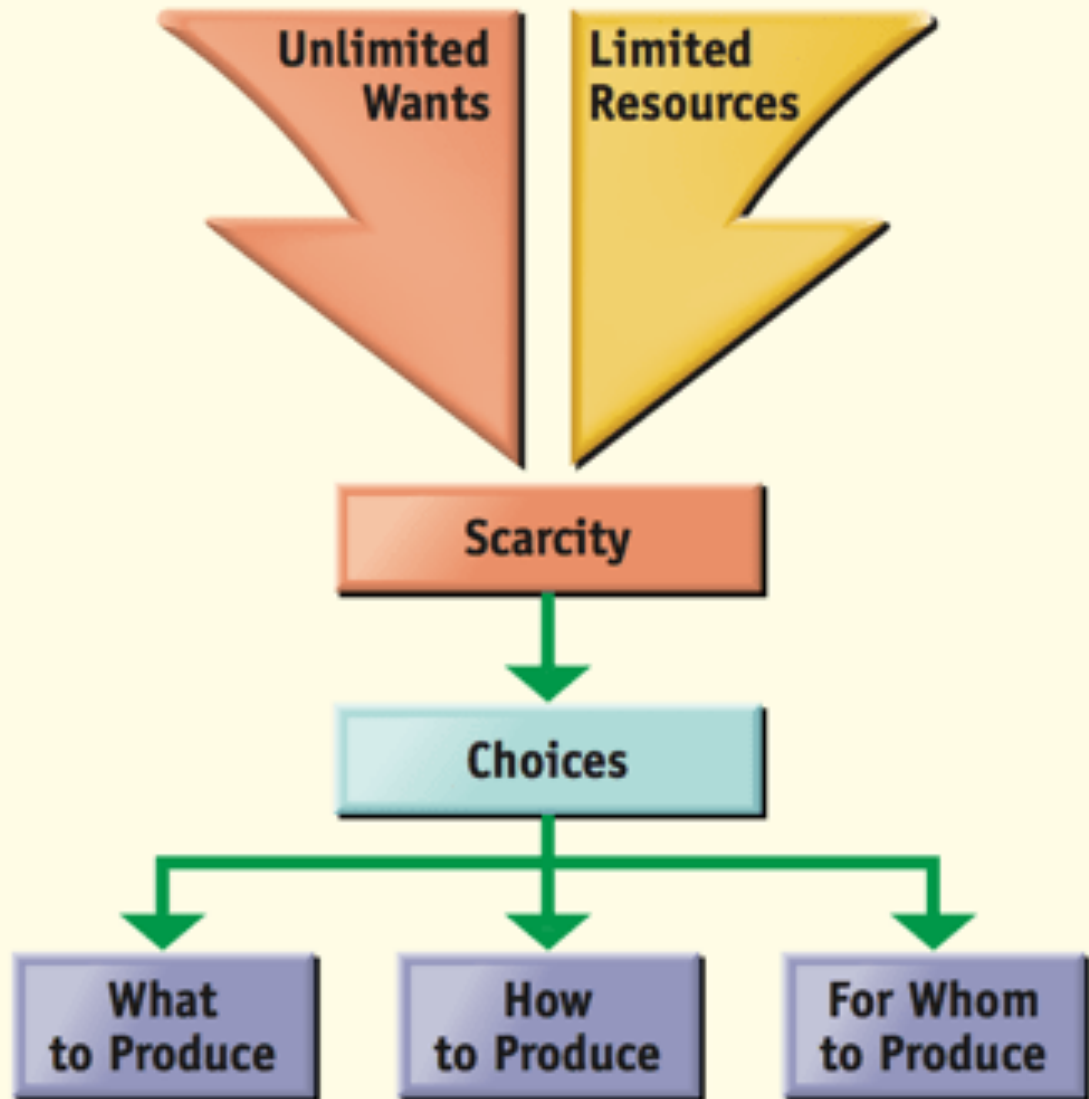
Limited resources

Food, clothing, shelter,
security, comfort,
transportation, bag,
jewelry, entertainment...

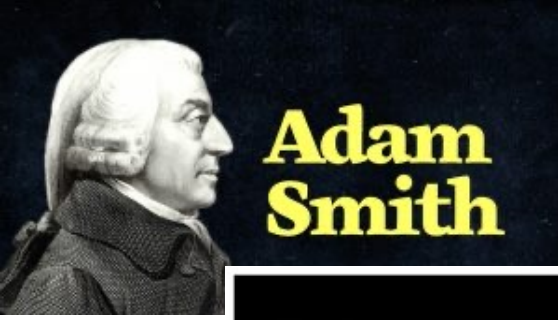
Human unlimited wants



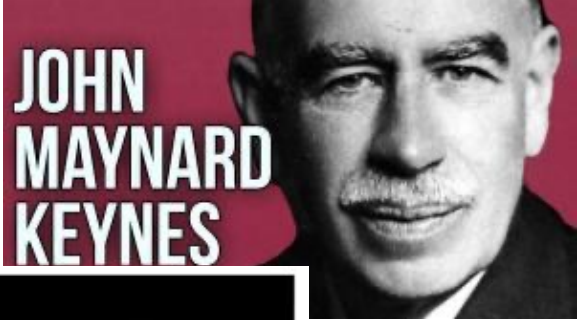
Scarcity



P140426-1p Source: David Zelland, *Living with Water Scarcity*

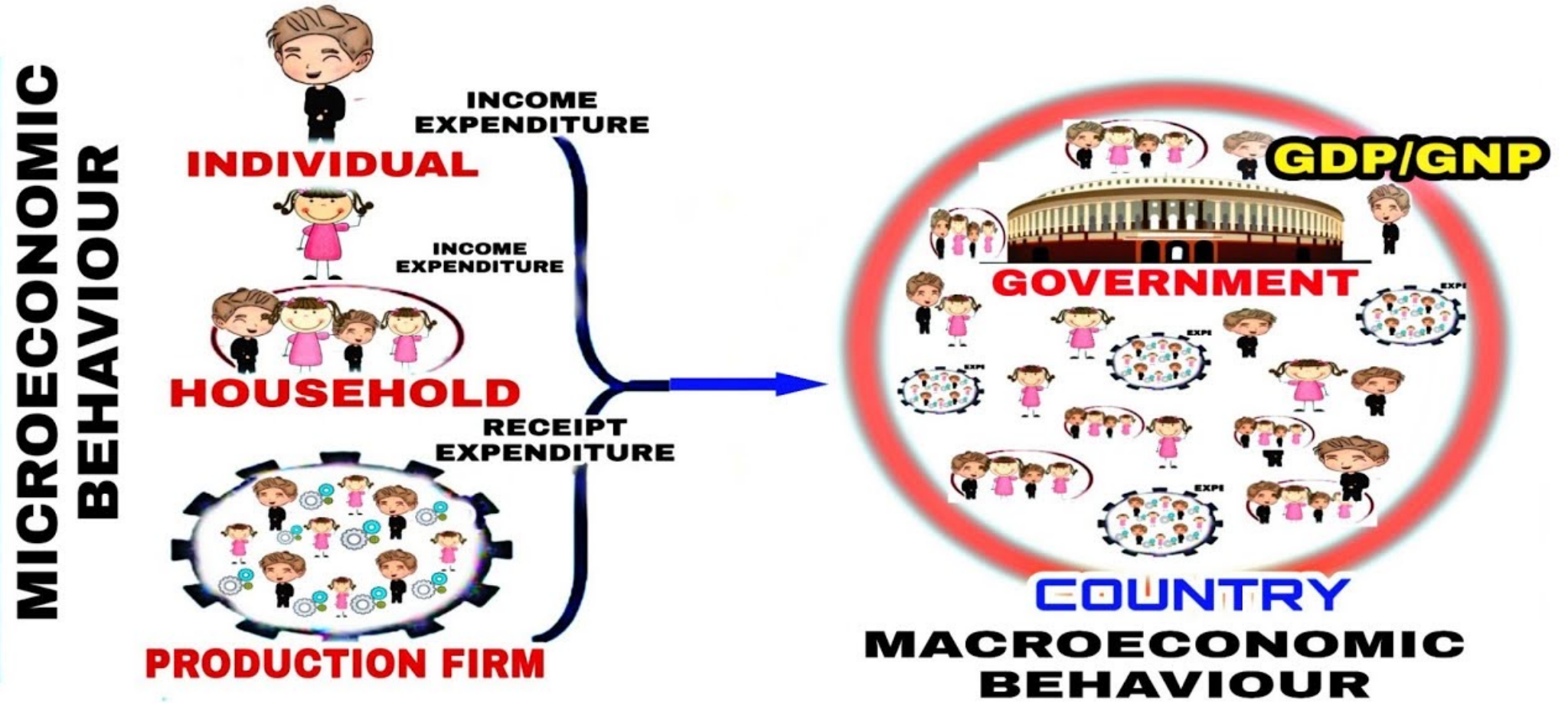


Adam Smith



JOHN MAYNARD KEYNES

MICROECONOMICS **Vs** MACROECONOMICS





เศรษฐกิจชุมชน คือ ?

กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจก ที่ คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ ของประชาชน และ ร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชน มีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่

เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น

1. ตำแหน่งและมุมมอง ของเศรษฐกิจฐานราก

ในฐานะที่ผมได้รับมอบหมายจากวุฒิสภาให้ดูแลการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ ในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ต้องติดตาม เสนอแนะและเร่งรัดยุทธศาสตร์ชาติว่า ด้วยความสามารถในการแข่งขัน อย่างแรกต้องใช้แนวคิดและมุมมอง “แบบแม่” คือต้องดูแลคนที่อ่อนแอที่สุดในสังคมให้สามารถอยู่รอด พ้นจากความยากจน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ส่วนอย่างหลัง ต้องใช้แนวคิดและมุมมอง “แบบพ่อ” คือ การมุ่งออกไปแข่งขันกับภายนอก ด้วยศักยภาพ พลิกกำลังและสติปัญญา

สำหรับเศรษฐกิจฐานราก เป็นอะไรที่อยู่ระหว่างนั้น ผมอยากเรียกว่าเป็นการคิดและมุมมองแบบ “พี่สาวคนโต” ด้านหนึ่งต้องช่วยแม่ดูแลน้องน้องที่ยังเล็กและอ่อนแอ อีกด้านหนึ่งต้องคอยสนับสนุนพ่อ พี่ชายและน้องชาย ให้พร้อมที่จะไปแข่งขันกับโลกภายนอก

2. คำจำกัดความ เศรษฐกิจฐานราก

ผมมองเศรษฐกิจฐานรากในมุมกว้าง โดยมีมิติของเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม-วิถีชีวิต มากกว่าส่วนที่จะเป็นเศรษฐกิจในเชิงแข่งขัน การค้าการลงทุน

อาจเรียกว่า เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น (Local Economy)

เศรษฐกิจฐานราก อย่างน้อยควรครอบคลุม 3 ส่วน ได้แก่

1) เศรษฐกิจครัวเรือน หมายถึงเศรษฐกิจการทำมาหากินของคนในครอบครัว จะเป็นครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย หรืออยู่ตัวคนเดียวก็ได้

2) เศรษฐกิจชุมชน หมายถึงเศรษฐกิจการทำมาหากินและการทำมาค้าขายของสมาชิกในชุมชน ทั้งภายนอกและภายใน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสหกรณ์ รวมทั้งองค์รวมของเศรษฐกิจภาพรวมของชุมชน หมู่บ้าน และตำบลนั้น

3) เศรษฐกิจท้องถิ่น หมายถึงเศรษฐกิจการค้าการลงทุนที่เกิดขึ้นในชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบธุรกิจที่หลากหลาย ทั้งการท่องเที่ยว การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม วิสาหกิจเพื่อสังคม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

3. กลไกการบริหาร จัดการในพื้นที่

แม้ว่าจำเป็นจะต้องมีกลไกระดับชาติที่ดูแลนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม สิ่งที่เราให้ความสำคัญยิ่งกว่า คือการมีกลไกการบริหารจัดการในระดับจังหวัด

จังหวัด-อำเภอต้องมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานโครงการเศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่ตน ที่เกิดขึ้นบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ทำเลที่ตั้ง และศักยภาพของพลเมือง โดยมีเป้าหมายนำพาครัวเรือนในจังหวัดให้หลุดพ้นจากความยากจน มีเศรษฐกิจครัวเรือนที่แข็งแรง มีเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เข้มแข็ง

4. ก้าวให้พ้นระบบราชการ

เราเคยนำรูปแบบสหกรณ์มาจากยุโรป นำ OTOP มาจากญี่ปุ่น นำรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมมาจากอังกฤษ นำแนวคิดแก้ปัญหาความยากจนแบบพุ่งเป้ามาจากจีน แต่โดยส่วนใหญ่มีกบฏอนาคตลงด้วยวิธีการทำงานแบบไทยๆ

ความพยายามของเวียดนามในการริเริ่มโครงการชนบทใหม่ โดยรัฐบาลเข้าไปแทรกแซงและกำหนดนิยามความเป็นสมัยใหม่ ผ่านเงื่อนไข 19 เรื่อง รวมทั้งสูตรการร่วมลงทุนแบบ 4-3-2-1 (รัฐ-เอกชน-ก๊วยม-ชุมชน) แต่พบบทเรียนรู้ที่เป็นจริงว่า ยากที่จะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ งบประมาณรัฐไม่เพียงพอดำเนินการ เอกชนไม่สนใจเข้าร่วมลงทุน ชุมชนไม่มีส่วนร่วม องค์กรเกษตรกรไม่สามารถจัดตั้งได้

ข้อที่พึงสังวรอย่างยิ่งสำหรับการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทย คือการไม่ติดกับดักการบริหารจัดการแบบระบบราชการ แต่ใช้นวัตกรรมการบริหารจัดการในรูปแบบ “ภาคีความร่วมมือ” หรือ ธรรมภิบาลเชิงเครือข่าย

.....

Local Economy

เศรษฐกิจฐานราก หรือเศรษฐกิจชุมชน (Local Economy) เป็นคำที่ใช้อธิบายระบบเศรษฐกิจในเชิงพื้นที่ ซึ่งรวมไปถึงการผลิต การกระจาย ระบบตลาด การบริโภค ฯลฯ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของพื้นที่หนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นเศรษฐกิจในระบบหรือนอกระบบ แต่ทั้งนี้ เมื่อพูดถึงเศรษฐกิจฐานราก ส่วนใหญ่มักจะเป็นการฉายภาพถึงความสัมพันธ์ของทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของพื้นที่ ในฐานะเป็นทุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ อาทิ การกล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชน รวมไปถึงการมีระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาทุนต่าง ๆ ภายในชุมชนหรือพื้นที่ได้ด้วยตนเอง [ที่มา: [Defining Local Economies: Implications For Community Development And Social Capital](#)]

Important

การพัฒนาเศรษฐกิจ ระดับชุมชน



ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีหลายปัจจัยที่ใช้ชี้วัดสถานะดังกล่าวแต่สิ่งที่มีมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาใช้เป็นตัววัดคือ รายได้ต่อหัว หรือ GDP (Gross Domestic Product) ซึ่งเป็นตัววัดที่ไม่ได้สะท้อนถึงความอยู่ดีกินดี และคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของคนในประเทศเพราะ GDP นั้นเกิดในยุคอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของสินค้าหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ (Environmental Degradation) ไม่นับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างการเติบโตนอกกรอบ (เช่น การทำงานอาสาสมัคร การขายบริการทางเพศ หวยใต้ดิน) และที่สำคัญไม่สามารถชี้วัดระดับความกินดีอยู่ดี (wellbeing) ของประชาชนในยุคที่ความเหลื่อมล้ำสูงได้ ตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา การพัฒนาทุ่มให้กับด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเพียงมิติเดียว ละเลยการพัฒนาในด้านอื่น ๆ การส่งเสริมให้บริโภคเกินขีดจำกัดของความยั่งยืน (Overconsumption) การละเลยการพัฒนาด้านมนุษย์และสังคม และทวีความรุนแรงด้านความเหลื่อมล้ำ ซึ่งผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน มักจะเป็นชุมชนเล็ก ๆ คนรากหญ้า หรือคนจนที่มีช่องทางหารายได้จำกัดและมีจำนวนมาก หน้าซ้ำ การพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบสุดโต่ง ยังเป็นเหตุให้หลายชุมชนชนบทล่มสลายและเกิดปัญหาสังคมตามมาอีกด้วย

บทความนี้บอกเล่าถึง สถานการณ์และประเด็นความท้าทายที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนที่เห็นว่าเป็นประเด็นน่าสนใจ ตั้งแต่ปัญหาการกระจายรายได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ต่อด้วยผลกระทบที่ชุมชนกำลังเผชิญและความท้าทายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน

การกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียม

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมักจะเกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจอยู่เสมอ สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ การกระจายรายได้ของคนในชุมชนในทุกอุตสาหกรรม ตั้งแต่การท่องเที่ยว การเกษตร และอุตสาหกรรมแปรรูป ซึ่งทั้งหมดเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศไทยและมีชุมชนเกี่ยวข้องโดยตรง

การท่องเที่ยว

ประเทศไทยพึ่งพาการท่องเที่ยวกว่า 20% ของ GDP โดยในช่วงก่อนโควิด 19 รายได้จากการท่องเที่ยว คิดเป็น 17% ของ GDP โดยมี 10% มาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีรายได้เข้าประเทศกว่า 2 ล้านล้านบาท ดังนั้น การท่องเที่ยวได้ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน ยกคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น กระตุ้นเศรษฐกิจ-การผลิต ช่วยลดปัญหาการอพยพเข้าไปในเมือง และช่วยอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม รายจ่ายเหล่านั้นคิดเป็นมีเพียง 5% ที่กลับไปสู่คนในชุมชน อีก 15% หมุนเวียนอยู่ในมือนายทุนคนไทย และอีก 80% อยู่ในกระเป๋าสายการบิน โรงแรมและเอเจนซีท่องเที่ยวต่างประเทศ

การเกษตร



นอกจากการที่ประเทศไทยยังเป็นส่งออกข้าว ยางและอาหารสัตว์อันดับต้น ๆ ของโลก การเกษตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญ คิดเป็นประมาณ 10% ของ GDP ประเทศ และยังใช้สัดส่วนแรงงานถึง 32.3% จากทั้งหมด แต่กลับสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้ไม่ถึงครึ่ง เนื่องจากสินค้าไทยกลับมีราคาตกต่ำ เกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีหนี้ครัวเรือนสูงสุด เกิดวิกฤตความหลากหลายทางชีวภาพ ยกตัวอย่างเช่น แผนที่ข้าวพื้นบ้าน ที่ชาวนาอินทรีย์กำลังฟื้นฟูและพัฒนา และการขาดแคลนอาหารในหลายพื้นที่

ประเทศไทยเคยมีข้าวหมื่นสายพันธุ์ ทว่าลดน้อยลงเรื่อยๆ จากปัจจัยสังคมเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป ภาพจาก สวนผักคนเมือง

ทางออกปัญหาเศรษฐกิจชุมชนคือคนรุ่นใหม่ (จริงหรือ) ?

ปัจจุบันชาวไร่ชาวนาคือคนส่วนน้อยในชุมชน ที่เห็นมากคือคนแก่และเด็ก เราจะสามารถพึ่งเด็กรุ่นใหม่ ให้เป็นความหวังในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและพัฒนาชุมชนได้หรือไม่ ในเมื่อพวกเขาได้เข้าไปเรียนและทำงานในเมือง เป็นผู้หารายได้มาจุนเจือครอบครัวที่อยู่ชุมชน ประกอบกับผลกระทบจากโควิด-19 ทำให้สถานที่ประกอบการ ต้องปรับการทำงานลดคน และวัยทำงานย้ายออกจากเมือง 8% ไปอยู่ชนบท จึงเป็นโอกาสที่น่าสนใจมาก

แต่เมื่อลองพิจารณาสถานการณ์จริงในชุมชนดูแล้ว พบว่า บริบทชุมชนอาจยังไม่สามารถตอบโจทย์ของคนรุ่นใหม่ ในกลุ่มลูกหลานชาวไร่ชาวนาให้อยู่ในชุมชนได้ ทั้งในแง่ของรายได้ที่เพียงพอต่อภาระ ความต้องการด้านงานที่มีความท้าทาย ได้พัฒนาทักษะ เครือข่าย โอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้และการพัฒนาตัวเอง และมีเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (career path) ดังนั้น หากยังไม่มีโอกาสด้านการงาน ทางออกปัญหาเศรษฐกิจชุมชนอาจจะยังไม่ใช่คนรุ่นใหม่ในตอนนี้อยู่

ประเด็นที่น่าสนใจเรื่องความท้าทายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

1. การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและยั่งยืน หนทางหนึ่งคือการที่คนในชุมชนเป็นลูกค้าของกันและกันได้ มีสินค้าและบริการหลากหลาย และตอบโจทย์คนในชุมชน กระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนทำให้ลดการพึ่งพาสินค้าจากภายนอก ไม่ใช่การที่ทุกคนในชุมชนมาพัฒนาสินค้าและบริการเดียว และต้องรอลูกค้าที่เป็นคนนอกชุมชน อย่างที่มีปัญหาในช่วงโควิดที่คนไม่สามารถเดินทางได้มากนัก การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนส่วนใหญ่ ยังขาดโมเดลที่เงินทุกบาทไหลและวนเวียนอยู่ในชุมชน
2. จากการวิเคราะห์โอกาส 'เศรษฐกิจชุมชน' เทรนด์การตื่นตัวของผู้บริโภคยังเปิดโอกาสใหม่ ๆ ในลักษณะ Local to Local Economy (สองชุมชนเป็นลูกค้าของกันและกัน) และเปิดโอกาส Local to Global Economy ในการเข้าตลาดโลกด้วย แต่จะไม่ได้เลยหากเรายังขาด**ความเป็นมืออาชีพ** (การทำตามข้อตกลง การสร้างความเชื่อถือในคุณภาพ) **การบริหารต้นทุน** โดยใช้เครื่องมือทันสมัย และ **การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า** การดูแลรักษาความเชื่อมั่นไว้วางใจเพื่อให้ลูกค้ากลับมาซื้อ และสุดท้ายเพื่อให้สามารถแข่งขันกับนายทุนได้
3. ยังมีอีกโมเดลในการทำงาน โดยไม่ต้องแข่งขันกับนายทุน แต่เป็นการร่วมมือกับนายทุน และเรียนรู้จุดแข็งของเขา ตั้งแต่การจัดการ องค์กรความรู้การตลาดและการค้าขายแบบปลีก ตัวอย่างเช่น การร่วมกันทำตลาด 'Local Sourcing' ที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้พบและรับผลตอบรับจากลูกค้า โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง (เป็นการลดการใช้สารพิษในสินค้าสด และลดการแพร่กระจายโรคในสัตว์) เพราะ**ธุรกิจแบ่งปัน (Sharing Economy)** คือทางรอดของธุรกิจ ที่เปิดโอกาสให้ทั้งชาวบ้านและนายทุนคิดนอกกรอบมากขึ้น โดยยังคงตัวตนและเสน่ห์ของตัวเองไว้ และหาทางใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตัวเองให้มากที่สุด
4. นักท่องเที่ยวภายในประเทศไทยกว่า 73% มีแนวโน้มที่จะเลือกการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และต้องการใกล้ชิดกับธรรมชาติ พวกเขาต้องการมั่นใจว่า เงินที่ใช้จ่ายไป จะถูกกระจายไปสู่คนทุกระดับในสังคม และรู้สึกหงุดหงิดหากที่พักไม่เอื้อให้พวกเขาสร้างความยั่งยืน เช่น ไม่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์ หรือสิ่งของอำนวยความสะดวกที่สามารถรีไซเคิลได้ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวเมืองรอง ลดจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปในเมืองหลัก และยังดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยว 'Work from Anywhere' ที่มีศักยภาพในการจ่ายสูงและพักนาน

รู้จัก...ปันกัน



ร้านปันกัน โดย มูลนิธิยุวพัฒน์ เปิดบริการในปี 2543 ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิยุวพัฒน์ ระดมทุนในรูปแบบของ **ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)** มีการบริหารงานครบวงจร อาทิ การบริหารจัดการหน้าร้าน (operation), คลังสินค้าแบ่งปัน (warehouse), ระบบการขนส่ง (logistic), การจัดกิจกรรมปันกัน (activity) และ การประชาสัมพันธ์ (communication) เพื่อสร้างมาตรฐานการทำงานที่มีคุณภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ “ร้านปันกัน” จึงนับได้ว่าเป็นต้นแบบของธุรกิจเพื่อสังคม ระดมทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เงินจากการจำหน่ายสินค้าแบ่งปันทั้งหมดจะมอบเป็นทุนการศึกษาแก่เด็ก ๆ ที่ขาดโอกาส ใน **มูลนิธิยุวพัฒน์**

5 ประเด็น ลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน

เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินในระบบและทรัพยากรที่ดินเพื่อการผลิต ทำให้เกิดหนี้ชาวนา



ปลูกต้นไม้

ระบบสวัสดิการของรัฐล่าช้าและไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาและทุกกลุ่มประชากร



สร้างระบบสวัสดิการ

คนจนเมืองขาดการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ขาดที่อยู่อาศัยและการพัฒนา ทำให้คุณภาพชีวิตไม่ดี



มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่อยู่อาศัย

ชุมชนขาดความรู้ ทักษะ ข้อมูลจำเป็นต่อการผลิตและการตลาดในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่



พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

หนี้สินระดับบุคคลและครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว



แก้ปัญหาภาระหนี้สิน



ผลักดันให้การปลูกต้นไม้เป็นวาระแห่งชาติ เพิ่มภาคธุรกิจ/อุตสาหกรรมมาร่วมขับเคลื่อน



ส่งเสริมระบบสวัสดิการแบบมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายทางสังคม ให้ทุกภาคส่วนร่วมเป็นผู้จัดการสวัสดิการ



สร้างภาคีร่วมพัฒนาจากทุกภาคส่วน สร้างชุดข้อเสนอที่ชัดเจน ในการปรับปรุงกฎหมายที่ดิน



ร่วมมือกับภาคี เช่น อว./พัฒนาชุมชน ติดตั้งเครื่องมือแผนธุรกิจชุมชน ให้ทั่วถึง



ส่งเสริมให้ครัวเรือนภาคเกษตรมี ความเป็นผู้ประกอบการ มีความรู้ใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต



มี พ.ร.บ. ธนาคารต้นไม้ฉบับสมบูรณ์



ชุมชนเป็นเจ้าของ หรือผู้จัดการระบบสวัสดิการหลัก



มีกฎหมายที่ดินฉบับปรับปรุงที่ทุกคนเข้าถึงสิทธิการมีที่อยู่อาศัย



ทั่วประเทศมีเครื่องมือแผนธุรกิจชุมชน



ครัวเรือนภาคเกษตรมีอาชีพมั่นคง มีรายได้มากพอชำระหนี้

“ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ คือ อะไร ? แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เสนอโดยองค์กรชุมชนและเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีพื้นที่ชุมชนเป็นตัวตั้งและองค์กรชุมชนมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือกับทุกภาคส่วน มีใช้ผู้ถูกพัฒนา”

ข้อเสนอแนะ สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนา

10 REDUCED INEQUALITIES



ภาครัฐ

- สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนระหว่างรัฐและชุมชน
- สนับสนุนเครื่องมือให้ชุมชน
- มีกฎหมายเอื้อประชาชนและงบประมาณเป็นธรรม
- ใช้ช่องทางรัฐสภา เปิดพื้นที่ฟังเสียงชุมชน
- สภาองค์กรชุมชนส่งข้อเสนอแนะให้รัฐ

ภาคเอกชน

- สร้างจุดหมายร่วมระหว่างประชาชนและภาคธุรกิจ
- ดึงชุมชนเข้า value chain
- แบ่งปันผลผลิตทางธุรกิจให้ชุมชน
- จับคู่ธุรกิจในพื้นที่กับชุมชน
- ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
- ร่วมมือกับสถานศึกษา พัฒนาทักษะ เพิ่มโอกาสจ้างงาน

ภาควิชาการ

- ส่งเสริมนักวิชาการมาร่วมขับเคลื่อน
- มีนโยบายขอผลงานทางวิชาการด้วยการทำงานวิชาการเพื่อชุมชน
- ใช้งานวิชาการในการขับเคลื่อนนโยบาย

ภาคประชาชน

- เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเป็นภาคีร่วมพัฒนา
- ส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชนด้วยการให้ความรู้ ทักษะ เครื่องมือ
- สร้างความร่วมมือกับผู้นำชุมชน และพัฒนาศักยภาพ

ภาคการเมือง

- สร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายเพื่อชุมชน
- ส่งเสริมบทบาททางการเมืองของคนรุ่นใหม่ มีวิสัยทัศน์เพื่อชุมชน
- สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจชุมชน จะช่วยพัฒนาการเมืองท้องถิ่น

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal)



องค์การสหประชาชาติ (United Nations) กำหนดให้ทุกประเทศสมาชิก มีการพัฒนาประเทศมุ่งสู่ความยั่งยืน โดยมี เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) รวม 17 เป้าหมาย เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาสำคัญของโลก คือ การขจัดความยากจน ความไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และมุ่งสร้างความสงบสุขหรือสันติสุขให้เกิดขึ้น ภายใต้แนวคิด ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดย “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เพื่อสร้างความเท่าเทียมกัน เกิดการพัฒนาไปพร้อมกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2573 ซึ่ง UN ได้จำแนกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

People คุณภาพชีวิตของคน			Prosperity เศรษฐกิจยั่งยืน+ครอบครัว			Planet ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
<p>1 ขจัดความยากจน</p>	<p>2 ขจัดความอดอยาก สร้างความเป็นอยู่ที่ดี</p>		<p>7 มีพลังงานที่สะอาด ปลอดภัย ใช้งานได้</p>	<p>8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน</p>	<p>9 ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่งและนวัตกรรม</p>		<p>6 จัดการน้ำสะอาดและสุขอนามัยที่ดี</p>	<p>12 สร้างรูปแบบการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน</p>
<p>3 ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของคน</p>	<p>4 ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้</p>		<p>5 สร้างความเท่าเทียมทางเพศ</p>		<p>10 ลดความเหลื่อมล้ำภายในและระหว่างประเทศ</p>	<p>11 สร้างเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน</p>	<p>13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อลดผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศ</p>	<p>14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน</p>

ดร.วันฉัตร - แนวทางที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จะเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้ภาคชุมชน

ดร.วันฉัตร สุวรรณกิตติ รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตัวแทนภาคนโยบาย กล่าวถึง รายละเอียดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ว่าจะเป็นแผนพัฒนาที่สามารถเสริมพลังให้ภาคชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถจัดการกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ และในทางกลับกัน การขับเคลื่อนของชุมชนก็สามารถมีส่วนร่วมอย่างยั้งให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ได้ เพราะมีความสอดคล้องและเสริมแรงกัน ในหลายหมวดหมาย อาทิ การเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงในชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และการจัดการป่าชุมชน โดย ดร.วันฉัตรได้สนับสนุนและเน้นย้ำให้ทุกชุมชนทั่วประเทศที่มีศักยภาพ “ลงมือทำได้เลย” โดยไม่ต้องรอการสนับสนุนจากภาครัฐที่อาจไม่รวดเร็วพอ อย่างไรก็ตาม **ความท้าทายที่ยังคงเกิดขึ้นแม้ชุมชนจะเริ่มขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง คือ บทบาทการทำงานของภาครัฐที่จะเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการขยายผลการดำเนินการของชุมชนจัดการตนเองได้เหล่านั้น โดยที่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ มิใช่แนวทางแบบ *one size fits all* ซึ่งกุญแจสำคัญที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนขยายผลไปสู่ทุกพื้นที่ได้นั้น คือ การจัดการความรู้ ด้วยการถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานในแต่ละชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในทุกภาคส่วนนำไปใช้และขยายผลต่อ และจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพทุกคนในชุมชนร่วมกัน เพื่อให้สามารถกลายเป็นผู้ลงมือทำและสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งได้**



เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หนทางสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน



ความรู้



คุณธรรม



พอประมาณ



มีเหตุผล



มีภูมิคุ้มกัน



เศรษฐกิจ



สิ่งแวดล้อม



สังคม



วัฒนธรรม

คุณสมบัติพื้นฐาน

หลักแห่งการตัดสินใจ

พัฒนาอย่างสมดุล
เพื่อความยั่งยืน



what?

“ กิจการเพื่อสังคม ”

[SOCIAL ENTERPRISE]



สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ

www.tseo.or.th facebook: tseopress

02 6198440

กิจการเพื่อสังคม คือ ธุรกิจหรือองค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม/สิ่งแวดล้อม โดยมีรายได้หลักมาจากการค้าหรือการให้บริการ (มากกว่าการรับบริจาค) เพื่อสร้างการพึ่งพาตนเองได้ทางการเงิน และ นำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคมที่ตั้งไว้

กิจการเพื่อสังคม เป็นการเชื่อมโยงจุดแข็งของสองภาคส่วนคือ การจัดการที่มีประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน มาร่วมกับการมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาของภาคสังคม เพื่อทำให้เกิดทางแก้ไขปัญหามีนวัตกรรมและมีความยั่งยืน

Social enterprises are businesses that trade to tackle social problems, improve communities, people's life chances, or the environment. They make their money from selling goods and services in the open market, but they reinvest their profits back into the business or the local community.

SE UK

วิสาหกิจเพื่อสังคม และธุรกิจเพื่อสังคม

– *Social Enterprise vs. Social Business* – ที่มา ****สถาบันไทยพัฒนา**** –

“คำว่า ‘วิสาหกิจ’ (enterprise) ตามพจนานุกรม หมายถึง การประกอบการที่ยากลำบากซับซ้อนหรือเสี่ยงต่อการขาดทุนล้มละลาย ส่วนคำว่า ‘ธุรกิจ’ (business) หมายถึง การประกอบกิจการในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม พาณิชยกรรม การบริการ หรือกิจการอย่างอื่นเป็นการค้า หรือหมายถึง การงานประจำเกี่ยวกับอาชีพค้าขาย หรือกิจการอย่างอื่นที่สำคัญและที่ไม่ใช่ราชการ ”

มูฮัมหมัด ยูनुส ผู้บุกเบิกธุรกิจเพื่อสังคมในบังกลาเทศ ได้ขยายความ เกี่ยวกับ **ธุรกิจเพื่อสังคม** ตามนิยามของเขา ว่ามี 2 ประเภท

1. ประเภทแรก ยูनुสเรียกว่า Type I social business คือ non-loss, non-dividend company ที่ทำงานอุทิศให้กับการแก้ไขปัญหาทางสังคมและถือหุ้น โดยนักลงทุนที่/พร้อมจัดสรรกำไรจากการดำเนินงานทั้งหมด ในการขยายและปรับปรุงธุรกิจเพื่อสังคมของตน ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
2. ประเภทที่สองเรียกว่า Type II social business คือ profit-making company ที่มีได้ถือหุ้น โดยนักลงทุนหรือบุคคลทั่วไป แต่เป็นคนยากจนหรือผู้ด้อย โอกาสที่เข้าเป็นเจ้าของ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม และได้รับ โอกาสให้นำกำไรที่ได้จากการดำเนินงาน ไปบรรเทาปัญหาความยากจนนั้น ได้ตามวัตถุประสงค์ของธุรกิจเพื่อสังคมนั้น ๆ



BCG คืออะไร

BCG ย่อมาจาก
Bio, Circular และ Green

B คือ เศรษฐกิจชีวภาพ
(Bio-Economy)

C คือ เศรษฐกิจหมุนเวียน
(Circular Economy)

G คือ เศรษฐกิจสีเขียว
(Green Economy)

เป้าหมายวาระชาติ

- เพิ่มสัดส่วนมูลค่า GDP ของ BCG จาก 21% เป็น 24% ภายใน 5 ปี
- เพิ่มมูลค่าสินค้า BCG จาก 3.4 ล้านล้านบาท ในปี 2563 เป็น 4.4 ล้านล้านบาท ในปี 2568
- สินค้าเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรและอาหาร, สุขภาพและการแพทย์, พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ, การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ประโยชน์ของ BCG

- **ด้านเศรษฐกิจ**
ลดภาวะการว่างงาน ช่วยให้เกิดความก้าวหน้าด้านเกษตร-อาหาร
- **ด้านความมั่นคงทางด้านอาหาร**
เพิ่มปริมาณอาหารโปรตีนจากการนำนวัตกรรมมาใช้
- **ด้านพลังงาน**
เพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทน
- **ด้านสุขภาพ**
เพิ่มโอกาสในการผลิตยาและลดการนำเข้า
- **ด้านความยั่งยืน**
ลดปัญหา PM 2.5 น้ำเสีย ฝุ่นฟูรรมชาติ
- **ด้านการท่องเที่ยว**
เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เน้นการดูแลธรรมชาติ

ผู้จัดทำ
info
Graphics